

พัฒนาการของบัตรรายการและหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือ

บัตรรายการหนังสือคืออะไร

บัตรรายการหนังสือคือบัตรที่บรรณารักษ์ได้บันทึกข้อความสำคัญที่ผู้ใช้ห้องสมุดควรทราบเกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่มที่มีอยู่ในห้องสมุดลงไว้ แล้วเรียงลำดับบัตรเหล่านั้นไว้ตามลำดับอักษรตัวแรกในบัตร บัตรรายการหนังสือเป็นเครื่องช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบว่าเรื่องราวที่ต้องการอ่านหรือต้องการค้นคว้ามีอยู่ในห้องสมุดหรือไม่ หรือมีเก็บไว้ ณ ที่ใดภายในห้องสมุด ทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับความสะดวก และค้นหาเรื่องราวได้อย่างรวดเร็ว

บัตรรายการหนังสือที่ใช้นี้ในปัจจุบันนี้ใช้กระดาษหนาประมาณ ๒๕๐ ปอนด์ ขนาดมาตรฐาน ๓ x ๕ นิ้ว หรือ ๗.๕ x ๑๒.๕ เซนติเมตร ด้านล่างของบัตร จะระบุสำหรับร้อยบัตร เข้าลิ้นชักตู้บัตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ $\frac{9}{16}$ นิ้ว ห่างจากขอบล่างประมาณ $\frac{9}{16}$ นิ้ว

ข้อความสำคัญที่ผู้ใช้ห้องสมุดควรทราบเกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่มที่บรรณารักษ์จะบันทึกไว้ในบัตรรายการคือ ชื่อผู้แต่งทั้งนามจริงและนามแฝง ชื่อหนังสือ ครั้งที่พิมพ์ เมืองที่พิมพ์ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ จำนวนหน้าของหนังสือ ภาพประกอบ ชื่อชุดของหนังสือ เลขเรียกหนังสือ และรายละเอียดอื่น ๆ ที่ควรบันทึกไว้เพื่อช่วยการค้นคว้า

ประวัติของบัตรรายการ

ประวัติของบัตรรายการ เท่าที่มีการค้นคว้ากันในปัจจุบันปรากฏว่ามีพัฒนาการควบคู่ไปกับพัฒนาการในด้าน การเขียนหนังสือและการพิมพ์หนังสือมา

ตั้งแต่ต้น โดโรธี เอ็ม นอร์ริส (Dorothy M. Norris) ผู้เขียนหนังสือเรื่อง "A History of Cataloging and Cataloging Methods" ได้แบ่งสมัยในด้านประวัติของบัตร์รายการเอาไว้ ๔ สมัย คือ สมัยโบราณจนถึงปี ค.ศ. ๑๑๐๐ สมัยกลางหรือสมัยบัตร์รายการในวัด คริสตศาสนา ระหว่าง ค.ศ. ๑๑๐๐ - ๑๕๐๐ (Medieval Monastic Catalogs) สมัยบัตร์รายการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ค.ศ. ๑๕๐๐ - ๑๗๐๐ (Collegiate Catalogs) และสมัยปัจจุบันตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๗๐๐ เป็นต้นมา

การทำรายชื่อหนังสือ ซึ่งเป็นพัฒนาการขั้นแรกของบัตร์รายการ เริ่มขึ้น ประมาณ ๓๖๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช เมื่อพวกสุเมเรียน (Sumerians) เริ่มใช้ตัวอักษรคูนiform (Cuneiform) ซึ่งเป็นตัวอักษรแบบเก่าแก่ที่สุดของโลก วิธีเขียนใช้เอาเหล็กแหลมขีดลงบนแผ่นดินเหนียว พวกสุเมเรียนได้ใช้วิธีเขียนหนังสือแบบนี้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ทางกฎหมาย ประวัติศาสตร์ และวรรณคดี รวบรวมเอาไว้ในห่องสมุด "ราว ๒๗๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช พวกสุเมเรียน มีทั้งห่องสมุดส่วนตัว ห่องสมุดในทางศาสนา

Dorothy M. Norris, A History of Cataloging and Cataloging Methods, 1100 - 1850 : with an Introductory Survey of Ancient Times (London : Gerafton, 1939), p. 228 quoted in Maurice F. Tauber, "Cataloging and Classification" in Ralph R Shaw (ed.), The State of Library Art, Vol. I, pt. 1 (New Brunswick, New Jersey: Graduate School of Library Service, Rutgers-The State University, 1960), p.7.

และห้องสมุดของรัฐ"^๒ นักโบราณคดีได้พบซากห้องสมุดตามเมืองสำคัญ ๆ ของพวกนี้หลายแห่ง เช่นที่ อูร์ (Ur) คิช (Kish) นีปัวร์ (Nippur) และเทลโล (Tello)^๓ ในบรรดาห้องสมุดเหล่านี้ที่เทลโล (Tello) มีแผ่นดินเหนียวอยู่ถึง ๓๐,๐๐๐ แผ่น^๔ และ เอส เอ็น เคอเมอร์ (S.N. Kramer) ก็กล่าวไว้ในเรื่อง "From the Tablets of Sumers" ว่ามีแผ่นดินเหนียวที่บอกชื่อหนังสือของพวกสุเมเรียนอยู่ ๒๒ ชื่อ รวมทั้งชื่อ บทประพันธ์อีก ๒๔ เรื่องซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีนั้นอาจใช้เป็นหลักฐานในเรื่อง ประวัติของการลงรายการแบบบรรณานุกรมได้เป็นอย่างดี^๕ ต่อจากสมัยของพวกสุเมเรียน ก็ถึงสมัยของพวกบาบิโลเนียน (Babylonians) ที่รับอารยธรรมในคานาชาและหนังสือไปจากพวกสุเมเรียน พวกนี้ได้สร้างห้องสมุดสำคัญขึ้นที่เมือง บอร์ซิปา (Borsippa) และเมื่อพวกอัสสิเรียน (Assyrians) มีอำนาจขึ้น พระเจ้าอัสเซอร์บานิปาล (Assurbanipal) ก็ได้ให้คนคัดลอกและแปลงานของพวกสุเมเรียน กับพวกบาบิโลเนียน ที่มีอยู่ตามห้องสมุดต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วรวบรวมมาไว้ในห้องสมุด

^๒Jean Key Gates, Guide to the Use of Books and Libraries (New York : McGraw-Hill, 1962), p.5.

^๓Verner W. Clapp, "Library (History)" The World Book Encyclopedia, XII (1964), p. 223.

^๔Gates, op. cit., p.5.

^๕S.N. Kramer, From the Tablets of Sumers (Indian Hills, Colorado: Falcon's Wing press, 1956), p. 244-258, quoted in Maurice F. Tauber, "Cataloguing and Classification" in Ralph R. Shaw (ed.), ib. cit., p.7.

ที่พระองค์สร้างขึ้นที่เมือง นิเนอเวห์ (Nineveh) เรื่องสำคัญของห้องสมุดแห่งนี้คือได้มีการจัดทำรายชื่อหนังสือโดยวากและสลักทำเป็นสารบาญบอกรายชื่อของแผ่นดินเหนียวที่มีอยู่ในแต่ละส่วนของห้องสมุดไว้ตรงทางเข้า ส่วนการจัดก็ลำดับแผ่นดินเหนียวเหล่านั้นไว้ตามหมวดหมู่พร้อมทั้งทำป้ายบอกไว้เป็นสำคัญด้วย ^๖ เมื่อถึงสมัยที่อียิปต์ มีอำนาจรุ่งเรืองจึงมีการใช้ปาปิรัส (Papyrus) แทนแผ่นดินเหนียว ห้องสมุดสำคัญของอียิปต์ ในสมัยโบราณตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีอยู่หลายแห่ง เช่น ที่เมืองกิเซห์ (Gizeh) สร้างเมื่อประมาณ ๒๕๐๐ ปี ก่อนคริสตกักราช ^๗ ห้องสมุดที่พระเจ้าอะเมนโฮเตป ที่สาม (Amenhotep III) สร้างที่เมือง อามาร์นา (Amarna) ประมาณ ๑๔๐๐ ปี ก่อนคริสตกักราช ^๘ และห้องสมุดที่พระเจ้ารามาสเสส ที่สอง (Ramases II) สร้างที่เมือง ทิบส์ (Thebes) ราว ๑๒๕๐ ปี ก่อนคริสตกักราช ก็ตาม แต่ก็มีหลักฐานในคานประวัติของบัตรรายการอียิปต์ ทราบกันแต่ว่าห้องสมุดของอียิปต์โบราณเก็บม้วน ปาปิรัส ไว้ในขวดดินเหนียวหรือโลหะพร้อมทั้งติดคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องราวในนั้นไว้ที่ปากขวด แล้วจึงเรียงขวดที่ใส่ม้วน ปาปิรัส นั้นไว้ตามชั้นสำหรับเก็บ ^๙ ประวัติเกี่ยวกับรายชื่อหนังสือในยุคโบราณมาปรากฏหลักฐานชัดเจนขึ้นในสมัยของกรีก ห้องสมุดที่สำคัญที่สุดของพวกกรีกคือ ห้องสมุดที่พระเจ้าปีโตเลมี ที่หนึ่ง (Ptolemy I) สร้างขึ้นที่เมือง อเล็กซานเดรีย (Alexandria) ราว ๓๓๒ ปี ก่อนคริสตกักราช

^๖ Gates, op. cit., p.6.

^๗ Ibid., p.8.

^๘ Clapp, op. cit., p. 22.

^๙ Gates, loc. cit.

บรรณารักษ์คนสำคัญของห้องสมุดนี้คือ คัลลิมาคัส (Callimachus) มีชีวิตอยู่ประมาณ ๓๐๕ - ๒๘๐ ปีก่อนคริสตศักราช ผู้ที่ศึกษาในคานัประวัติของบัตร์รายการมักจะได้พบการอ้างถึงรายชื่อหนังสือของ คัลลิมาคัส (The Pinakes of Callimachus) ซึ่งถึงแม้จะเหลือเป็นเศษเล็กเศษน้อยอยู่จริง ๆ เพียงไม่กี่ชิ้น แต่ก็ยังถือว่าเป็นหลักฐานในคานัประวัติของบรรณานุกรมและบัตร์รายการได้เป็นอย่างดี คำว่า Pinax (พหูพจน์ Pinakes) เป็นคำภาษากรีกที่แปลว่าแผ่นหรือก้อน ซึ่งแต่เดิมคงจะหมายถึงแผ่นป้ายที่ติดไว้ตามชั้น เพื่อแสดงหมวดหมู่ของหนังสือในห้องสมุดอเล็กซานเดรีย (Alexandria Library) แล้วภายหลังเอามาใช้หมายถึงรายชื่อผู้แต่งและงานหรือรายชื่อหนังสือ ชื่อเต็มของบัตร์รายการของคัลลิมาคัสนี้ ค้นได้จากพจนานุกรมของกรีก (Greek Lexion) ที่เรียกกันว่า Suidas¹² ว่า "รายชื่อของผู้ที่เด่นในงานทางด้านวัฒนธรรม พร้อมทั้งงานที่เขียน เป็นจำนวน ๑๒๐ เล่ม"^{๑๓} ใค้มีผู้สนใจคนคว้าเกี่ยวกับงานชิ้นนี้ของคัลลิมาคัสกันหลายคน ทั้งในอังกฤษ เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา ฟรานซิส เจ. วิตตี (Francis J. Witty) เป็นผู้หนึ่งที่ศึกษาเรื่องนี้ในคานัวิชาบรรณารักษศาสตร์ ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

^{๑๒} Francis J. Witty. "The Pinakes of Callimachus," Library Quarterly, XXVIII (April, 1958), 132.

^{๑๓} Loc. cit.

^{๑๔} A. Adler (ed.), Suidae Lexicon (Leipzig :n.p., 1928-38), cited by Witty, Ibid., 133.

^{๑๕} Witty, loc. cit.

สำหรับผู้อ่านทั่วไปเรื่องนี้แทบไม่มีอะไรเลยที่น่าสนใจ แต่สำหรับ
 บรรณารักษ์ที่สนใจในประวัติของอาชีพของตนและโดยเฉพาะประวัติ
 ของบัตร์รายการแล้ว รายชื่อหนังสือของคลลิมาคัส ก็คือขุมคลัง
 ของข้อมูลที่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการลงรายการทางบรรณานุกรมในชั้น
 คน ๆ ทำให้เราไต่ความคึกความมีอะไรบางอย่างที่ถือกันว่าสำคัญสำหรับ
 การลงรายการทาง ๆ เช่น ประวัตีย่อ ๆ ของผู้แต่งและพื้นเพ
 ทางครอบครัว สถานที่เกิด สถานที่ตาย งานที่เขียน พร้อม
 ควบคู่กันขึ้นตัวอย่างง่าย ๆ และการวิจารณ์เกี่ยวกับงานสำคัญ ๆ
 ที่ไต่แต่งไว้ ทั้งในตอนท้ายยังมีคำอธิบายสั้น ๆ บอกให้ทราบถึง
 ความยาวของเรื่องนั้น ๆ เป็นจำนวนบรรทัด เพื่อความสะดวก
 ของบรรณารักษ์และผู้อ่านหนังสือด้วย

ต่อจากสมัยของกรีกก็ถึงสมัยที่พวกโรมันเรื่องอำนาจ พวกนักรบ
 โรมันเมื่อทำการรบมีชัยชนะประเทศใด ก็รวบรวมของมีค่าจากดินแดนเหล่านั้น
 นั้นซึ่งรวมทั้งหนังสือด้วยกลับมาเป็นสมบัติของตน ทำให้เกิดห้องสมุดส่วนตัวที่
 มีชื่อหลายแห่ง เช่น ของซีเซโร (Cicero) ซึ่งมีชีวิตอยู่ราว ๑๐๖ -
 ๔๓ ปีก่อนคริสตกักราช และของลูคิลลัส (Lucullus) ราว ๑๑๔ - ๕๗ ปี
 ก่อนคริสตกักราช^{๑๕} หลักฐานในคานการทำบัตร์รายการของห้องสมุดโรมัน
 มีอยู่ไม่ชัดเจนนัก แต่กลับปรากฏหลักฐานหนักไปในคานของสมุดประชาชน
 ผู้ที่ไต่รับการยกย่องว่าเป็นผู้สร้างห้องสมุดประชาชนคนแรก คือ เกอตุส
 อสิเนียส ปอลลิโอ (Gaius Asinius Pollio) ไต่สร้างห้องสมุด
 ประชาชนขึ้นที่ อติรัม ลิแบร์ตาทิส (Atirum Libertatis) บนภูเขา

^{๑๕} Ibid., p. 136.

^{๑๖} Gates, op. cit., p-14.

อเวเนไตน์ (Mount Aventine) ระหว่าง ๓๓ ปีก่อนคริสตกาล^{๑๖} ถึงกิจการ
ของสมุคของพวกโรมันเจริญรุ่งเรืองอยู่ราว ๕๐๐ ปี ก็ถูกพวกอนารยชนทำลาย
หมดสิ้นไปพร้อมกับอาณาจักรโรมัน^{๑๗}

ประวัติของบัตร์รายการในสมัยที่สอง คือ รายชื่อหนังสือในสมัยกลาง
หรือรายชื่อหนังสือในวัคคริสตศาสนานั้น ถ้านับตามปีที่ โคโรซี นอร์ริส^{๑๘}
แบ่งไว้อ้างอิง ๆ แล้ว จะเห็นว่ามีบางตอนที่คาบเกี่ยวกันระหว่างทั้งสองสมัยอยู่
บ้าง เพราะหลังจากอาณาจักรโรมันเสื่อมอำนาจ แล้วก็ถึงสมัยมืดมนของ—
ยุโรป (Dark Ages) ในระหว่าง ค.ศ. ๕๐๐-๕๐๐ การศึกษาและ
ความเจริญทางศิลปวิทยามีวงจำกัดอยู่แต่ในวัดและในหมู่พวกพระ วัคคริสต-
ศาสนาทุกแห่งถือกันเป็นกฎว่าจะต้องมีห้องสมุดอยู่ด้วย เพื่อการศึกษาเล่า-
เรียนหรือคัดลอกคัมภีร์ไปเปิดกันต่อ ๆ ไป / ห้องสมุดสำคัญที่มีการแข่งขันกัน
มากในการสะสมหนังสือ คือห้องสมุดของนิกายเอากุสติเนียน (Augusti-
nian) และนิกายเบเนดิกติน (Benedictine)^{๑๙} ในบรรดาห้องสมุด
ของวัคในคริสต์ศตวรรษแรก ๆ เหล่านี้มีการทำบัญชีรายชื่อหนังสือที่มีในห้อง
สมุดโดยจำแนกไปตามหมวดวิชา^{๒๐} / รายชื่อหนังสือที่เก่าที่สุดของสมัยนี้ คือ

^{๑๖} Arundell Esdaille and Francis Lawrence Kent,
"Libraries," Encyclopedia Britannica, XIV (1964), p. 2 .

^{๑๗} Gates, loc. cit.

^{๑๘} Norris, loc. cit.

^{๑๙} Esdaille and Kent, op. cit., p. 3 .

^{๒๐} Dorothy M. Schullian, "Libraries: 1," Encyclo-
pedia Americana, XVII (1964), p. 356 .

^{๒๑} Norris, loc. cit.

รายชื่อหนังสือของอารามฟองตาแนล (Fontanelle) ในนอร์มันดี (Normandy) ซึ่งจัดทำขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘ นอกจากนี้ก็ยังมีห้องสมุดตามอารามอื่น ๆ อีก ที่ยังมีรายชื่อหนังสือเหลืออยู่เป็นหลักฐานแสดงถึงหนังสือที่เคยมีในห้องสมุดเหล่านั้น เช่น รายชื่อหนังสือของอารามที่คอร์บี (Corbie) ในฝรั่งเศส ในอังกฤษมีรายชื่อหนังสือของอารามที่วิทบี (Whitby) แกลดสตัน บิวรี (Glatstonbury) เคอร์แฮม (Durham) และที่ปีเตอร์บระ (Peterborough) เฉพาะแห่งสุดท้ายมีหลักฐานอย่างละเอียดว่าจัดทำในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ มีหนังสืออยู่ ๓๔๔ เล่ม และเป็นเรื่องต่าง ๆ รวม ๑๓๐๐ เรื่องด้วยกัน ผู้ที่มีชื่อเสียงมากเกี่ยวกับการทำรายชื่อหนังสือในสมัยนั้น คือ จอห์น บอสตัน (John Boston) เป็นพระในนิกายเบเนดิกติน ที่เมืองเบอร์รี่ (Bury) ได้จัดทำรายชื่อหนังสือของห้องสมุดในอาราม ๑๕๕ แห่ง ในประเทศอังกฤษและสกอตแลนด์บางส่วนเมื่อประมาณปี ๑๔๐๐ และพวกพระนิกายฟรานซิสกัน (Franciscans) ก็ร่วมกันจัดทำรายชื่อหนังสือตัวเขียนที่มีในห้องสมุดของอังกฤษ ๑๖๐ แห่งด้วยกัน เช่นเดียวกัน

ประวัติของบัตรรายการในสมัยที่สาม คือสมัยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ระหว่าง ค.ศ. ๑๔๐๐ - ๑๓๐๐ นั้น มีเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพิมพ์และการผลิตหนังสือเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นตอนสำคัญที่รายชื่อหนังสือได้มีพัฒนาการมามีความสำคัญเป็นบัตรรายการดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ รายชื่อหนังสือที่เก่าที่สุดของสมัยนี้ คือรายชื่อหนังสือของห้องสมุดปีเตอร์เฮาส์ (The Library of Peterhouse) ในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Cambridge University) ซึ่งเป็นรายชื่อของหนังสือประมาณ ๖๐๐ ถึง ๗๐๐ เล่มที่จัดทำขึ้นใน ค.ศ. ๑๔๑๘ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ยัง

๒๒
Esdaille and Kent, loc. cit.

มีรายชื่อหนังสือเก่าในสมัยเดียวกันนี้อยู่อีก ๒ ชุด เป็นรายชื่อหนังสือ ๕๒ เล่ม ที่จัดทำขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๒๕ ชุดหนึ่ง กับอีกชุดหนึ่งเป็นรายชื่อหนังสือจำนวน ๓๓๐ เล่ม ทำใน ค.ศ. ๑๘๓๓ — โคโรซี นอร์ริส ก็ได้กล่าวไว้ว่าในสมัยทั้งสองสมัยนี้รายการ เป็นเพียงบัญชีรายชื่อหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดเท่านั้น เพราะผู้ใช้มีวงจำกัดอยู่แต่พวกพระในอารามต่าง ๆ เจ้าของห้องสมุดเองหรือนักศึกษาเพียงไม่กี่คน แต่เมื่อกิจการห้องสมุดแบบเก่าเปลี่ยนมาเป็นห้องสมุดของมหาวิทยาลัยซึ่งมีผู้ใช้มากขึ้น ก็ทำให้เห็นกันว่า รายชื่อหนังสือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่า บัญชี สำหรับสำรวจหนังสือ แต่เป็นกุญแจสำหรับใช้หนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด ความจำเป็นที่จะต้องมีการรวบรวมก็ได้เป็นที่ยอมรับตลอดจนขอที่ว่าอาจจะจัดทำรายชื่อหนังสือได้หลายแบบด้วยกัน แต่จะต้องมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนเป็นหลักด้วย ^{๒๔} ห้องสมุดบอดเลียน (Bodleian Library) เป็นห้องสมุดแรกที่ลงชื่อผู้แต่งเป็นรายการสำคัญมาตั้งแต่ปี ๑๖๓๔ / เพราะเห็นว่าการลงรายการ เช่นนี้ไม่ใช่แต่เป็นการทำบัญชีสำหรับค้นหาหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดเท่านั้น แต่เป็นการรวมงานทุกชั้นและทุกประเภทของผู้แต่งคนเดียวกันไว้ด้วยกันอีกด้วย / การลงชื่อผู้แต่งใช้ชื่อจริงหรือถ้าไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งอยู่ที่หน้าปกในของหนังสือ จะใช้ชื่อที่ค้นหาได้จากหลักฐานหรือเอกสารทางวรรณคดีอื่น ๆ ว่าเป็นผู้แต่งแทนก็ได้ ^{๒๕} จูเลีย เพตตี (Julia Pettee) เป็นผู้ที่ศึกษาประวัติของ

^{๒๓} Ibid., p. 5.

^{๒๔} Norris, loc. cit.

^{๒๕} Maurice F. Tauber and Associates, Technical Services in Libraries (New York: Columbia University Press, 1953), p. 133.

บัตรรายการเรียงตามลำดับอักษร (Dictionary Catalog)^{๒๖} และได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า การที่ โจฮัน กูเตนเบอร์ก (Johannes Gutenberg) คิดเครื่องพิมพ์สำหรับในปี ๑๔๓๙^{๒๗} เป็นเหตุให้เกิดการผลิตหนังสืออ้างอิง เช่น พจนานุกรม สารานุกรม ในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และรัสเซีย อย่างมากมายในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ และคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ เรื่องนี้ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำรายชื่อนี้ของห้องสมุดด้วย โดยทำให้ห้องสมุดมีการจัดทำรายชื่อนี้เรียงตามลำดับอักษร เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดค้นหาหนังสือได้สะดวก^{๒๘}

ประวัติของบัตรรายการในสมัยปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๓๓ เมื่อเซอร์ แอนโทนี ปานิซซี (Sir Anthony Panizzi) ผู้ดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์หอสมุดแห่งชาติของอังกฤษ (The British Museum Library) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๖ - ๑๘๖๖^{๒๙} ได้กำหนดหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ

^{๒๖} Julia Pettee, Subject Headings: the History and Theory of the Alphabetical Approach to Books (New York: Wilson, 1946), pp. 15-21 quoted in Maurice F. Taubers, "Cataloging and Classification" in Ralph R. Shaw (ed.), The State of Library Art, Vol. I, pt.1 (New Brunswick, New Jersey: Graduate School of Library Service, Rutgers the State University, 1960), pp. 8-9.

^{๒๗} Clarence Barnhart (ed.), "Gutenberg, Johannes" The New Century Cyclopedia of Names, II (1954), p. 1869.

^{๒๘} Pettee, loc. cit.

^{๒๙} Barnhart (ed.), op. cit., p. 3082.

๕๑ ข้อ เพื่อใช้สำหรับหอสมุดนั้นขึ้น และจัดพิมพ์เป็นเล่มในปี ๑๘๔๑^{๓๐} หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของปานิชชินี แม้จะมีผู้วิจารณ์ว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่เป็นบรรณารักษ์อย่างเดียว และทำให้ผู้ใช้ของสมุดมีความคิดว่าบัตรรายการในห้องสมุดเป็นของใช้เฉพาะบรรณารักษ์ก็ตาม แต่ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่ได้รับความนิยมจากผู้ที่มิใช่บรรณารักษ์โดยทั่วไป กับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดพัฒนาการในด้านหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการขึ้นเป็นอันมากด้วย^{๓๑} เช่นในปี ๑๘๕๒ สถาบันสมิธโซเนียน (Smithsonian Institution) ก็ได้จัดพิมพ์หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ^{๓๒} ข้อของ ชาร์ลส์ ซี. จิวเอตต์ (Charles C. Jewett) ซึ่งเป็นที่ยึดถือกันเป็นหลักสำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการรุ่นต่อ ๆ มาด้วยเช่นเดียวกัน^{๓๒} ใน ค.ศ. ๑๘๗๖ มีการพิมพ์หลักเกณฑ์สำหรับบัตรรายการเรียงตามลำดับอักษร (Rules for a Dictionary Catalog) ของ ชาร์ลส์ แอมมี คัตเตอร์ (Charles Ammi Cutter) ๒๐๕ ข้อและเป็นหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการที่ได้รับความนิยมมาก^{๓๓} เอช เอ ชาร์ป (H.A. Sharp) บรรณารักษ์ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า "เป็นหลักเกณฑ์อันแรกของการทำบัตรรายการอย่างสมบูรณ์สำหรับการลงรายการทุกชนิดที่จำเป็นของบัตรรายการเรียง

^{๓๐} Schullian, loc. cit.

^{๓๑} Seymour Lubetsky, "Development of Cataloging Rules," Library Trends, II (October, 1953), p. 180.

^{๓๒} Tauber and Associates, loc. cit.

^{๓๓} H.A. Sharp, Cataloguing; a Textbook for Uses in Libraries (London: Grafton, 1948), p. 323, quoted in, ibid.

ตามลำดับอักษร / และ เซมัวร์ ลูเบตซกี (Seymour Lubetzky) บรรณา-
 ธิกรณผู้มีชื่อเสียงในด้านบรรณารักษศาสตร์อีกผู้หนึ่งก็ได้กล่าวไว้ว่า หลักเกณฑ์การ
 ทำบัตรรายการของ คัตเตอร์ฉบับแรกนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นความพยายาม
 ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำบัตรรายการให้เป็นแบบฉบับและเป็นการสำ-
 รวจดูกันว่ามืออะไรบ้างที่ควรจะใช้เป็นหลักเกณฑ์ขั้นแรกของการทำบัตรราย-
 การ ดังนั้นจึงได้จัดทำอย่างเป็นระเบียบแบบแผน มีถ้อยแถลงเกี่ยวกับจุด
 ประสงค์ที่จัดทำขึ้นอยู่ในตอนต้นพอสมควร ถึงแม้จะมีข้อเสียว่ามีคำอธิบาย
 เหตุผลในการกำหนดหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นแต่ละข้อยู่มากกว่าหลัก เกณฑ์
 ที่จะใช้ไ้จริง ๆ โดยทั่วไปก็ตาม ^{๓๕} ส่วนสมาคมห้องสมุดอเมริกัน
 (American Library Association) ก็ได้พิมพ์ "A.L.A.'s
 Condensed Rules for an Author and Title Catalog" ใน
 Library Journal ฉบับที่ ๘ ระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม ค.ศ.
 ๑๘๘๓ และ เมลวิล คิวอี้ (Melvil Dewey) ก็จัดทำพิมพ์ "Library School
 Card Catalog Rules" ขึ้นในปี ๑๘๘๕ ด้วย ^{๓๕} หลักเกณฑ์การทำบัตร
 รายการที่สำคัญแต่ก็จะมีมุมมองข้ามไปเสีย คือ หลักเกณฑ์ที่ศาสตราจารย์ เค
 ซือตสโก (K. Dziatzko) คิดขึ้น (เป็นภาษาญี่ปุ่น) ใน ค.ศ. ๑๘๘๖
 และ เค ลินเคอร์เฟลท์ (K. Linderfelt) โคแปลและพิมพ์ออกมาพร้อม
 กับหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการที่ตัวเองคิดขึ้นเองใน ค.ศ. ๑๘๙๐ ใ้ชื่อ
 ว่า "Eclectic Card Catalog Rules; Author and Title En-
 tries, Based on Dziatzko's Instruction, Compared with
 the Rules of the British Museum, Cutters, Dewey, Perkins,
 and Other Authorities" ซึ่งเมื่อนับต่อมาจากหลักเกณฑ์การทำบัตรราย-

^{๓๕}Lubetzky, op. cit., Pp. 180 - 81.

^{๓๕}Tauber and Associates, loc. cit.

การของคัตเตอร์แล้ว ฉบับนี้ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่มีประโยชน์ที่สุดเท่าที่ได้คิดกันขึ้นเพื่อวิชาการทำบัตรรายการ^{๓๖}

✓ ค.ศ. ๑๘๐๑ จัดว่าเป็นปีที่สำคัญที่สุดในประวัติของบัตรรายการ เพราะเป็นปีแรกที่หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress) จัดทำบัตรรายการจำหน่ายแก่ห้องสมุดต่าง ๆ^{๓๗} โดยที่แต่เดิมมาบัตรรายการส่วนมากทำเป็นเล่มหนังสือ (Book Catalog) เช่น บัตรรายการของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด พิมพ์ใน ค.ศ. ๑๗๓๓ บัตรรายการของมหาวิทยาลัยเยล พิมพ์ใน ค.ศ. ๑๗๕๕ และบัตรรายการของมหาวิทยาลัยพรินซ์ตันพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๗๖๐^{๓๘} แอกเนส ทีส (Agnes Tysse) ได้เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของบัตรรายการที่พิมพ์เป็นเล่มเอาไว้ดังนี้ว่า

- ๑. เคลื่อนย้ายไปไหนมาไหนได้
- ๒. พิมพ์จำนวนหลายเล่มได้ เอาไปไว้ตามห้องสมุดสาขาหรือตามห้องเก็บหนังสือต่าง ๆ ของห้องสมุดใหญ่ ๆ ได้ ทั้งห้องสมุดอื่นยังสามารถซื้อบัตรรายการที่พิมพ์เป็นเล่มแล้วไปใช้เป็นคู่มือบรรณานุกรม (Bibliographical Tool) และบัญชีสำหรับค้นหารายชื่อหนังสือ (Finding List) ได้ด้วย
- ๓. ค้นหาได้สะดวก งานของนักเขียนแต่ละคนที่มีอยู่ในห้องสมุดจะมองเห็นได้หมดในทันที และมีฉบับที่พิมพ์ครั้งต่าง ๆ เปรียบเทียบอยู่ในหน้าเดียวกันดีกว่าบัตรรายการซึ่งจะต้องพลิกดูไปที่ละใบ

^{๓๖} Sharp, loc. cit. quoted in ibid.

^{๓๗} Tauber and Associates, ibid., p. 134.

^{๓๘} Ibid... pp. 109-110 .

๔. ทำให้การรวบรวมบรรณานุกรมสะดวกขึ้นและเสียเวลาน้อยลง เพราะสามารถถ่ายสำเนางานต่าง ๆ ของผู้แต่งคนหนึ่ง หรือเรื่องต่าง ๆ ในหัวข้อวิชาหนึ่ง ๆ ได้ง่ายขึ้นกว่าที่จะเสียแรงงานคัดลอกจากบัตรรายการ

๕. ไม่เปลืองเนื้อที่สำหรับเก็บและไม่ต้องดูแลรักษามาก เพราะหนังสือบัตรรายการอาจจะรวมบัตรรายการหลายเล่มเข้าไว้ในเล่มเดียวกัน ทำให้ดูแลรักษาได้ง่ายขึ้น

๖. ใช้เป็นวัสดุสำหรับการค้นคว้าของนักศึกษาได้ เพราะหนังสือบัตรรายการที่แจกจ่ายไปตามห้องสมุดต่าง ๆ จะช่วยเป็นกรณีแจ้งให้ทราบถึงวัสดุเพื่อการค้นคว้าในแขนงวิชาต่าง ๆ ได้ เป็นการช่วยประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่ายในการที่จะต้องไปค้นบัตรรายการตามห้องสมุดของสถาบันอื่น ๆ

๗. ใช้เป็นบัญชีของวัสดุเพื่อการค้นคว้าที่มีในห้องสมุดกลาง และห้องสมุดสาขาทั้งหมด (Resource Tool for a Library System) สำหรับระบบการจัดห้องสมุดที่ทำเป็นเมืองหรือเป็นเขต จะใช้หนังสือบัตรรายการ เป็นบัญชีของวัสดุเพื่อการค้นคว้าในห้องสมุดทั้งหมดของเขตนั้น ๆ ได้ เพราะบัตรรายการที่ห้องสมุดกลาง เพียงแห่งเดียวสำหรับกิจการห้องสมุดทั้งหมด ทำให้ห้องสมุดสาขาเสียเปรียบเพราะไม่รู้วาท้องสมุดอื่น ๆ ในเขตนั้น มีวัสดุเพื่อการค้นคว้าอะไรบ้าง และเก็บไว้ที่ไหนบ้าง

ส่วนข้อเสียนั้นได้แก่

๑. ค่าใช้จ่ายและความลำบากในการจัดพิมพ์มีอยู่มากไปตามขนาดของเครื่องจักร ขอบเขตของการพิมพ์ และกำหนดที่จะออกฉบับต่อ ๆ ไป บ่อยครั้งเพียงไร

๒. หนังสือบัตรรายการนั้นอาจจะพินสมัยไปเสียก่อนที่จะพิมพ์เสร็จ จึงหวังที่จะออกให้ทันกับหนังสือมาใหม่ หรือใช้เป็นกรณีที่ต้องสมบูรณ์ของวัสดุเพื่อการค้นคว้าทั้งหมดที่มีอยู่ในห้องสมุดไม่ได้

๓. จะเปลี่ยนแปลงข้อความในหนังสือบัตรรายการไ้ลำบาก การแก้ไขเลขเรียกหนังสือและเครื่องหมายบอกที่เก็บ เครื่องหมายแสดงว่า จำหน่ายออกหรือย้ายที่ ข้อแตกต่างกันในเรื่องสำนักพิมพ์และสถานที่พิมพ์ ตลอดจนการเติมรายการใหม่ ๆ และบัตรโยงมักทำไม่ค่อยได้ และถ้าจะพิมพ์เป็นแผ่น ๆ (Loose Leaf) ก็จะไม่ทนทานกับการใช้สมุดกสมันนี้ใน หองสมุดหลาย ๆ แห่ง หรือถ้าเขียนเพิ่มแล้วสอดเติมเข้าไปมาก ๆ ข้อ ความที่เพิ่มเติมต่อ ๆ กันเข้าไปนั้นก็จะมีง ห้าใหญ่หนิง และใช้ไ้ค้ลำ บากยิ่งขึ้นควย

๔. จะต้องพลิกดูหลายแห่งด้วยกัน ซึ่งความจำเป็นที่ตอง พลิกดูบัตรรายการหลาย ๆ แห่ง เพื่อหาวัสดุสำหรับการค้นคว้ในหองสมุด นั้นก็ เป็นข้อเสียที่ผู้ใช้บัตรรายการทุกคนรู้กันคืออยู่แล้ว

๕. การที่ยืมไปไหนมาไหนไ้ก็ เป็นข้อเสียเช่นเดียวกับข้อคี้ เพราะถ้าจะใช้หนังสือบัตรรายการแทนบัตรรายการแล้วก็จำเป็นตองมีหลาย ฉบับด้วยกัน เพราะเล่มที่ตองการอาจจะมีผู้คึงเอาไปถ่ายรูป ไปค้นหา หนังสือในหองเก็บหนังสือ หรือแม้แต่เอาไปอ่านเล่นนอกหองสมุดตามความ สะควกของผู้ใช้ไ้ไ้

006533

๖. การไม่สิ้นเปลืองเนื้อที่สำหรับเก็บของบัตรรายการก็ เป็น ข้อเสียไ้เช่นเดียวกัน ถ้าหนังสือบัตรรายการรวมบัตรรายการหลายลิ้นชัก พิมพ์ไว้ในเล่มเดียว ผู้ใช้ไ้จะไ้ไ้เพียงทีละคนในเมื่อบัตรรายการหลายลิ้น ชักนั้นจะไ้ไ้พร้อมกันหลายคนในคราวเดียว

๗. หนังสือบัตรรายการ ซาก ซ้ำรุด และถูกชะโมยไปไ้ ง่าย บัตรรายการนั้นซ้ำรุดง่ายก็จริง แต่เป็นลักษณะคนละอย่างกับหนังสือ ซึ่งอาจจะโคน คึง ลาก พิมพ์มหน้าที่อ่านค้างไว้ ใช้หมึกหรือดินสอดำเครื่อง หมาย ฉีกหน้าไ้หน้าหนึ่งออกไป ซีดเส้นไ้ข้อความ และบางหน้าหลุค

หายไป^{๓๕}

การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้วงการห้องสมุดเกิดความจำเป็นที่จะต้องนำหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของสมาคมห้องสมุดอเมริกันมาแก้ไขเพื่อให้มีมาตรฐานใช้โดยลดยิ่งขึ้น ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการให้มีมาตรฐานเข้ากับระบบที่ใช้อยู่ในหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ประธานกรรมการได้แก่ เจมส์ ซี แฮนสัน (James C. Hanson) ซึ่งขณะนั้นเป็นหัวหน้าแผนกบัตรรายการของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันอยู่เองด้วย และหอสมุดรัฐสภาอเมริกันได้จัดพิมพ์หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับร่าง ซึ่งเป็นผลงานของคณะกรรมการชุดนี้ ขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๑ ให้ชื่อว่า "A.L.A. Rules; Advanced Edition" ซึ่งเป็นที่สนใจกันในวงการห้องสมุดมาก โดยเฉพาะกิจการห้องสมุดในประเทศอังกฤษ เพราะเห็นว่าทั้งสองประเทศอาจจะใช้หลักเกณฑ์ในการทำบัตรรายการร่วมกันได้ ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญให้สมาคมห้องสมุดของทั้งสองประเทศร่วมมือกันในการจัดทำหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ คือ เมลวิล ดีวีย์ (Melvil Dewey) สมาคมห้องสมุดอังกฤษ (Library Association) ได้ขอร่วมมือด้วยอย่างเป็นทางการและสมาคมห้องสมุดอเมริกันก็ยอมรับใน ค.ศ. ๑๙๐๔ สถาบันทั้งสองแห่งนี้ได้ติดต่อปรึกษาหารือกันเรื่อยมาจนถึงวันที่ ๑๕ กันยายน ๑๙๐๖ จอห์น มินโต (John Minto) จากคณะกรรมการของอังกฤษจึงได้เขียนเสนอแนะไปว่า ควรจะจัดพิมพ์หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการเป็น สอง ฉบับ

^{๓๕} Agnes Tysse "Card Catalogs versus Printed Book Catalogs and the Catalog Users, in Robert E. Kingery and Maurice F. Tauber (eds.), Book Catalogs (New York: The Scarecrow Press, 1963), pp. 56-57.

คือ สำหรับใช้ในห้องสมุดอังกฤษฉบับหนึ่ง และห้องสมุดอเมริกันอีกฉบับหนึ่ง แต่ทั้งสองฉบับเทียบได้ตรงกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้งการจัดลำดับเนื้อหา และคำอธิบายที่ใช้ ฉบับสำหรับใช้ในห้องสมุดอเมริกัน (American Edition) ได้จัดพิมพ์ขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๘^{๕๐} และเรียกว่า "Catalog Rules 1908"^{๕๑} ซึ่ง เซมัวร์ ลูเบตสกี ได้วิจารณ์ไว้ว่า จัดพิมพ์ออกมาโดยไม่มีคำบอกกล่าว ให้ทราบถึงจุดประสงค์และไม่มีการอธิบายเหตุผล เว้นแต่ข้อสังเกตบางข้อ ที่แสดงเป็นนัยไว้ว่าหลักเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น จัดทำขึ้นสำหรับบรรณารักษารายการ หนังสือตามแนวที่คาดว่าผู้ใช้ห้องสมุดจะไปค้นหาดู มีการอธิบายให้เข้าใจ แจ่มแจ้งน้อยมาก และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ก็ดูออกจะเลื่อนลอย เมื่อมีข้อบกพร่อง เช่นนี้จึงได้มีความต้องการและมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ การทำบัตรรายการขึ้นใหม่^{๕๒} คณะกรรมการบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือ ของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (A.L.A. Committee on Cataloging and Classification) เป็นผู้เสนอโครงการนี้ใน ค.ศ. ๑๙๓๒ และ Carnegie Corporation Grant ได้ให้เงินสนับสนุนใน ค.ศ. ๑๙๓๖ ส่วน เจมส์ ซี แชนสัน ก็เห็นด้วยกับการเพิ่มเติมและปรับปรุงหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการให้ละเอียด เพื่อให้ใช้ได้เป็นสากลโดยเขียน "Comparative Study of Cataloging Rules" ขึ้นในปี ๑๙๓๕ สมาคมห้องสมุดอเมริกันได้จัดพิมพ์ "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries, Preliminary Edition" ออกมาในปี ๑๙๔๑ ในฉบับนี้ ได้เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทวารสาร สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล สิ่งพิมพ์ของทางศาสนา วรรณกรรมคลาสสิก คนตรีและแผนที่

^{๕๐} Tauber and Associates, op. cit., p. 134 .

^{๕๑} Lubetsky, loc. cit.

^{๕๒} Loc. cit.

โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ภาค ภาคแรกได้แก่การลงรายการและหัวเรื่อง (Entry and Heading) ส่วนภาคที่ ๒ ได้แก่อธิบายเกี่ยวกับหนังสือ (Description of Book) มีผู้วิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่าหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับนี้ละเอียดเกินไป จนทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการทำบัตรรายการโดยไม่จำเป็น สมาคมห้องสมุดอเมริกันจึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับนี้ขึ้นและยอมรับข้อเสนอของคณะกรรมการใน ค.ศ. ๑๙๔๔ โดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ (Catalog Code Revision Committee) เพื่อดำเนินการทบทวนแก้ไขเฉพาะภาคที่หนึ่งตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่ได้รับ ส่วนภาคที่สองตัดทิ้งไป แต่เนื่องจากคณะกรรมการขาดเงินอุดหนุนจึงไม่ได้ดำเนินการอะไรมากนักจนกระทั่งได้รับเงินจากสมาคมห้องสมุดอเมริกันใน ค.ศ. ๑๙๔๖ และโดยการตัดสินใจของคณะกรรมการสมาคมห้องสมุด คณะกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารชุดหนึ่งจึงเลิกปฏิบัติงานให้แผนกทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือของสมาคม (A.L.A. Division of Cataloging and Classification) เข้ามารับผิดชอบในการตรวจแก้หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแทนต่อไป ผู้จัดพิมพ์ได้แก่ คลารา บีเทิล (Clara Beetle) และพิมพ์สำเร็จเรียบร้อยในปี ๑๙๔๕ มีชื่อตามที่ปรากฏในหน้าปกในว่า "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries, Second Edition " แต่ในคำนำเรียกว่า ฉบับแก้ไขตรวจทาน (Revised Edition) การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ต่างไปจากฉบับเริ่มแรก (Preliminary Edition) ก็คือมีการจัดลำดับเนื้อหาใหม่เพื่อเน้นให้เห็นหลักเกณฑ์ขั้นต้นเป็นขั้นแรก และการใช้หลักเกณฑ์เหล่านั้นเป็นขั้นรอง และทำให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลแก่กันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตัดทอนหลักเกณฑ์ที่ซ้ำกัน ยกเลิกกฎการบรรยาย (Rules of Description)

เรียบเรียงถ้อยคำใหม่ไม่ให้ดูซ้ำซากและทำให้มีความหมายชัดเจนขึ้น ตลอดจนแก้ไขหลักเกณฑ์ที่ไม่ตรงกับจุดประสงค์ทั่วไปในการจัดทำเท่าที่พอจะแก้ไขได้^{๕๓} ส่วนภาคที่สองหอสมุดรัฐสภาซึ่งขณะนั้นมี ลูเธอร์ เอช เอฟเวนส์ (Luther H. Evans) เป็นบรรณารักษ์มีความสนใจต่อปัญหา และความเห็นต่าง ๆ ที่พวกบรรณารักษ์ด้วยกันเสนอแนะมา จึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเรื่องเหล่านั้น ชื่อว่า Advisory Committee on Descriptive Cataloging ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหอสมุดรัฐสภาอเมริกันและบรรณารักษ์อื่น ๆ หอสมุดรัฐสภาอเมริกันได้พิมพ์รายงานของคณะกรรมการชุดนี้ชื่อ "Report of the Advisory Committee on Descriptive Cataloging, to the Librarian of Congress" และแผนกบัตรรายการของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Descriptive Cataloging Division) ก็จัดทำร่างหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการชุดนี้ เพื่อให้คณะบรรณารักษ์ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันและบรรณารักษ์อื่น ๆ ได้พิจารณานับเริ่มแรกพิมพ์สำเร็จในปี ๑๙๔๗ และหอสมุดรัฐสภาอเมริกันก็เริ่มใช้หลักเกณฑ์ใหม่มาตั้งแต่นั้น เมื่อมีสิ่งใดที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมก็พิมพ์แถลงไว้ในวารสาร (Bulletin) ชื่อ "Cataloging Service" ซึ่งแผนกจัดหาและทำบัตรรายการ (Processing Department) เป็นผู้ออก^{๕๔} เริ่มออกมาตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน

^{๕๓} American Library Association, A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries (2d ed.; Chicago; A.L.A., 1949), pp. VIII - IX.

^{๕๔} U.S. Library of Congress, Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress (Adopted by the American Library Association) (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1949), pp. 4-5.

ค.ศ. ๑๙๔๕ แต่ไม่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน (Irregular)^{๔๕} และได้มีการ
 ขอร้องให้บรรณารักษ์ผู้ทำบัตรรายการในห้องสมุดอื่น ๆ ให้ออกความคิดเห็น
 เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่จัดทำใหม่ด้วย เพื่อเป็นการรวบรวมและตัดสินความคิด
 เห็นของผู้ใช้ หอสมุดรัฐสภาอเมริกันจึงเสนอหลักเกณฑ์ต่อสมาคมห้องสมุด
 อเมริกันให้ใช้แทนภาคที่ ๒ ของ "A.L.A. Cataloging Rules ..." สมาคม
 ห้องสมุดอเมริกันได้รับไปให้คณะกรรมการบัตรรายการ (Committee on
 Descriptive Cataloging) ซึ่งอยู่ในแผนกทำบัตรรายการและจัดหมู่
 หนังสือของสมาคม (A.L.A. Division of Cataloging and Classi-
 fication) พิจารณา คณะกรรมการชุดนี้ได้ส่งรายงานแก่สมาคมห้องสมุด
 อเมริกันในปี ๑๙๔๘ ให้หอสมุดรัฐสภาอเมริกันรับข้อเสนอนี้และความ
 เห็นของคณะกรรมการไปพิจารณา หอสมุดรัฐสภาอเมริกันจึงได้แก้ไขเปลี่ยนแปลง
 แปลงหลักเกณฑ์บ้างข้อตามที่คณะกรรมการชุดนี้แนะนำ และสมาคมห้องสมุด
 อเมริกันลงมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับ "Rules of Descriptive Cataloging"
 ให้ใช้แทนภาคที่ ๒ ของ "A.L.A. Cataloging Rules ..." ในการประชุมปี
 ๑๙๔๘^{๔๖} และหอสมุดรัฐสภาอเมริกันได้ออกภาคผนวก (Supplement)
 คือ "Rules for Descriptive Cataloging in the Library of
 Congress; Supplement 1949-51" ใน ค.ศ. ๑๙๕๒^{๔๗} ส่วนแรกของ
 ภาคผนวกเล่มนี้เป็นแก้ไขเพิ่มเติม "Rules for Descriptive Cata-

^{๔๕} U.S. Library of Congress, The Library of Congress: A Selected List of References (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1956), p. 11.

^{๔๖} U.S. Library of Congress, op. cit., p. 5.

^{๔๗} U.S. Library of Congress, Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress; Supplement 1949-51 (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1952).

logging" รวมทั้งข้อสังเกตต่าง ๆ ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันที่มีผลต่อการจัดทำ "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries" หรือตัวอย่างต่าง ๆ ในหนังสือเล่มนี้ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นเรื่องการใช้อักษรโรมันตัวใหญ่ (Capitalization) เครื่องหมายวรรคตอน (Punctuation) และการพิมพ์หัวเรื่อง ตอนที่สองเป็นเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการทำบัตรรายการที่หอสมุดรัฐสภาอเมริกันเป็นผู้พิมพ์ เอกสารเหล่านี้เป็นคำแนะนำสำหรับเจ้าหน้าที่หอสมุดรัฐสภาอเมริกันในการใช้ "A.L.A. Cataloging Rules..." และ "Rules for Descriptive Cataloging" โดยตีความหมายและอธิบายขอบเขตต่าง ๆ ที่จะต้องสังเกตเมื่อทำบัตรรายการ ซึ่งยอมเป็นที่น่าสนใจสำหรับบรรณารักษ์แผนกบัตรรายการของห้องสมุดอื่น ๆ ที่ใช้หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการแบบอเมริกัน หรือชื่อบัตรรายการของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันด้วยเช่นเดียวกัน ในระยะที่ใกล้เคียงกันนี้ คือ ใน ค.ศ. ๑๙๕๑ ทั้งสมาคมห้องสมุดอเมริกันและหอสมุดรัฐสภาอเมริกันก็ได้ร่วมกันตรวจสอบหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการอีก โดยให้ เซมัวร์ ลูเบตสกี เป็นผู้ดำเนินการ และพิมพ์รายงานออกมาในปี ๑๙๕๓ ชื่อ "Cataloging Rules and Principles a Critique of the A.L.A. Rules for Entry and a Proposed Design for their Revision" รายงานนี้เป็นเอกสารที่น่าสนใจมากในวงการห้องสมุด เพราะได้ให้ข้อคิดเห็น วิเคราะห์หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการที่มีอยู่เดิมอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งเสนอแนะการที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ใช้ได้ดียิ่ง และในปี ๑๙๕๕ หอสมุดรัฐสภาอเมริกันก็ได้พิมพ์ "Cataloging Rules of

Seymour Lubetsky, Cataloging Rules and Principles: a Critique of the A.L.A. Rules for Entry and a Proposed Design for their Revision (Washington D.C.: The Library of Congress, Processing Department, 1953).

the American Library Association and the Library of Congress Additions and Changes 1949 - 1958 ออกมาอีก ในเล่มนี้ได้รวมพิมพ์ทั้งภาคผนวกที่เคยพิมพ์ในปี ๑๙๕๒ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการทั้ง ๒ เล่ม คือ "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries" และ "Rules for Descriptive Cataloging" ที่ทั้งสมาคมห้องสมุดอเมริกันและหอสมุดรัฐสภาอเมริกันยอมรับหลังจากปี ๑๙๕๒ แล้วไว้ด้วยกัน ยกเว้นแต่พวกสิ่งตีพิมพ์ซึ่งไม่ใช่หนังสือ (Non - Book Materials) เท่านั้น และเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ใด ๆ หลังจากนั้นอีก หอสมุดรัฐสภาอเมริกันก็จะพิมพ์ลงใน Cataloging Service จนกว่าจะมีการรวบรวมพิมพ์ขึ้นใหม่ในโอกาสต่อไป^{๕๐} หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับแก้ไขครั้งสุดท้ายที่ได้แก่ "Code of Cataloging Rules: Author and Title Entry; an Unfinished Draft for a New Edition of Cataloging Rules Prepared for the Cataloging Code Revision" ของ ดูเบตสกีที่สมาคมห้องสมุดอเมริกันได้จัดพิมพ์ขึ้นในเดือน มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ เพื่อใช้ในการประชุมของ Institute on Cataloging Code Revision ที่มอนทรีออล (Montreal) ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๗ มิถุนายน ๑๙๖๐ ผู้จัดทำได้อธิบายไว้ว่าร่างหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับนี้ แม้จะไม่เสร็จ

^{๕๔} U.S. Library of Congress, Cataloging Rules of the American Library Association and the Library of Congress: Additions and Changes 1949 - 1958 (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1959).

^{๕๖} U.S. Library of Congress, loc. cit.

เรียบร้อย แต่ก็ให้คำอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีและวิธีการทำบัตรรายการไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ และตัวหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการที่จะช่วยให้บัตรรายการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ของห้องสมุดด้วย หลักเกณฑ์ที่เสนอไว้ทุกข้อในเล่มนี้จะมีคำอธิบายของ ศาสตราจารย์ พอล คันกิน (Paul Dunkin) คณบดีของโรงเรียนสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นปริญญาแห่งมหาวิทยาลัยรัตเกอร์ส

(Graduate School of Library Service, Rutgers University) ประกอบอยู่ด้วยทุกหน้า ศาสตราจารย์คันกินได้เขียนคำอธิบายร่างหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของดูเบตสกีตามความคิดเห็นของตนเอง และสมาคมห้องสมุดอเมริกันได้จัดพิมพ์ไว้ในหน้าเดียวกันทุกข้อไป เพื่อเป็นการช่วยอธิบายร่างหลักเกณฑ์ที่ดูเบตสกีเสนอ และเพื่อใช้เป็นขอบเขตของการอภิปรายในที่ประชุมด้วย^{๕๑} ร่างหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับนี้ได้ผลตามความมุ่งหมายของผู้จัดทำในการที่จะใช้วัสดุคุณค่าของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ เพราะเมื่อพิมพ์ออกมาแล้วคณะกรรมการต่าง ๆ เกี่ยวกับบัตรรายการ เช่น Catalog Code Revision Steering Commit

Catalog Code Revision Committee ก็ได้มีการประชุมกันหลายครั้ง เพื่อพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการให้สมบูรณ์ ในระหว่างปี ๑๙๖๐ - ๑๙๖๑^{๕๒}

๕๑ Seymour Lubetsky, Code of Cataloging Rules Author and Title Entry; an Unfinished Draft for a New Edition of Cataloging Rules, Prepared for the Catalog Code Revision Committee, with an Explanatory Commentary by Paul Dunkin (Chicago: American Library Association, 1960).

๕๒ Audrey Smith "Substantive Changes in the Draft Code," Library Resources and Technical Services, V. 5 No. 4 (Fall, 1961).

สำหรับสมาคมห้องสมุดอังกฤษนั้น ได้จัดพิมพ์หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของสมาคมที่ตรวจสอบชำระแล้วในปี ๑๘๘๓ พร้อมกับหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของหอสมุดแห่งชาติของอังกฤษ และหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของหอสมุดบอเคลียนีในหนังสือชุด Library Association Series อันดับที่ ๕ (Library Association Series, No. 5) และต่อมาก็ได้เข้าร่วมในการจัดทำหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการ เพื่อใช้ร่วมกันกับสมาคมห้องสมุดอเมริกันใน ค.ศ. ๑๙๐๘ และได้ตกลงกันว่าจะจัดพิมพ์เป็นสองฉบับ คือฉบับสำหรับใช้ในหอสมุดอเมริกัน (American Edition) และฉบับสำหรับใช้ในหอสมุดอังกฤษ (English Edition) ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สมาคมห้องสมุดอังกฤษได้จัดพิมพ์หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการฉบับสำหรับใช้ในหอสมุดอังกฤษเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๙๐๘ ให้ชื่อว่า "Cataloging Rules: Author and Title Entries" และได้พิมพ์ต่อ ๆ มาอีก ๑๓ ครั้ง ครั้งสุดท้ายพิมพ์เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๑^{๕๓} เมื่อสมาคมหอสมุดอเมริกันจัดทำ "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries" ในปี ๑๙๕๕ ก็ได้แจ้งให้สมาคมห้องสมุดอังกฤษทราบถึงความก้าวหน้าและขอตกลงต่าง ๆ โดยทั่วไปด้วย^{๕๔}

หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการที่สำคัญอีกฉบับหนึ่ง คือหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการของหอสมุดวาติกัน (Vatican Code) พิมพ์ใน ค.ศ.

^{๕๓} Committee of the Library Association and of the American Library Association, Cataloging Rules Author and Title Entries (English ed.; London: The Library Association, 1961), Pp. III - VII.

^{๕๔} American Library Association, op. cit., p. X

๑๕๓๑ และสมาคมหอสมุดอเมริกันได้พิมพ์ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ ใน ค.ศ.
๑๕๕๕

สำหรับห้องสมุดในประเทศไทย หอสมุดแห่งชาติเมื่อครั้งยังเรียกว่า หอสมุดสำหรับพระนคร ได้เริ่มใช้บัตรรายการเป็นแห่งแรก มีหลักฐานอยู่ใน ตำนานหอพระสมุดวา

แบบบัญชีหนังสือในหอพระสมุดฯ ก็ต้องแก้ไขหลายอย่าง แต่เดิมใช้ จดลงสมุด ที่หลังไข่มุ่ได้ ค้วยสมุดเป็นของเย็บคาบตัว เมื่อจก บัญชีเต็มหน้ากระดาษแล้ว ใคหนังสือชื่อเรื่อง เป็นหมวดหมู่เดียวกัน มาใหม่ ไม่มีที่จะเขียนต่อกองตกเต็ม บางที่ถึงเพลาะกระดาษ บางที่หนังสือซึ่งลงบัญชีแล้ว จะเปลี่ยนลำดับกาเปลี่ยนหมวดหมู่ก็ ต้องขีดฆ่าเสียบัญชี จึงใคเปลี่ยนทำบัญชีค้วยวิธีเขียนลงกระดาษ แข็ง เรื่องละแผ่น ซึ่งสับเปลี่ยนแก้ไขบัญชีใคง่าย แล เป็นวิธีที่ใช้ กันอยู่ตามหอสมุดทางประเทศใคอย่างมากในเวลานี้^{๕๖}

ส่วนในคานหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการในครั้งนั้น ก็มีกล่าวไว้ว่า

การทำบัญชีแต่เดิมเชื่อตามชื่อเรื่องทีจกบอกไว้หลังสมุด ทำบัญชี หนังสือค้วยเอาชื่อเรื่องเป็นหลัก เมื่อทำมาใคมากแล้วจึงรู้สึกว ทำอย่างนั้นใคไม่ได้ บัญชีทีทำเสียไปหมคคราวหนึ่ง ค้วยชื่อเรื่อง

๕๕

Tauber and Associates, op. cit., p. 135.

๕๖

สมเด็จพระยาจักรีราชานุภาพ ตำนานหอพระสมุด หอพระ-
มณเฑียรธรรม หอวชิรญาณ หอพุทธศาสนสังคหะ แลหอสมุดสำหรับพระนคร
พระนคร โรงพิมพ์โสภณพิพรรชธนากร ๒๔๕๕ หน้า ๕๕

ที่เขาจดไว้หลังสมุดไม้ใครตรงกับตัวเรื่องข้างใน หนังสือเรื่อง
เดียวกันต่างฉบับจดชื่อต่างกันไว้หลังสมุดมีชุกชุม ๕๗

บัตรรายการที่ทำขึ้นครั้งสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ทรงว่า
การหอสมุดสำหรับพระนคร เท่าที่ยังมีเหลืออยู่ในหอสมุดแห่งชาติ ขณะนี้ปรากฏ
ว่ามีเฉพาะบัตรรายการของหนังสือภาษาอังกฤษ เป็นบัตรขนาด 10x15 ซม.
ซึ่งต่างไปจากขนาดของบัตรรายการในปัจจุบัน มีตารางกำหนดให้ลงรายการ
ต่าง ๆ โดยใช้เขียนด้วยปากกาและหมึกดังนี้

... (8S 152) ... Book Case..... Range.....					
No	Author	Title	Published	Size	
	Gibbon, E.	The History of the De- cline and Fall of the Roman Empire	London, G. Sidney	8 "	

ตามรายการที่ลงจะเห็นว่ามีการสำคัญคือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง
เมืองและสถานที่พิมพ์ เช่นเดียวกับบัตรรายการในปัจจุบัน หากไปเฉพาะปีที่พ.

ที่พิมพ์ ส่วนบรรณลักษณะขนาดของหนังสือไม่ลงจำนวนหน้า และยังใช้ขนาดของหนังสือในรายการซึ่งปัจจุบันใช้เป็นเลขเรียกหนังสือด้วย แต่ไม่ได้ใช้เป็นสัญลักษณ์ที่ประกอบด้วยเลขแจ้งหมู่หนังสือกับเลขหนังสืออย่างในปัจจุบัน หากใครบอกละเอียดลงไปเลยว่าเป็นหนังสือขนาดไหน อยู่ในตู้หนังสือที่เท่าไร ชั้นที่เท่าไร

ส่วนหนังสือภาษาไทยนั้นมีอยู่แต่สมุดบัญชี ซึ่งแยกเล่มไปตามประเภทของหนังสือ คือ โบราณคดี วรรณคดี และตำรา บัญชีแต่ละเล่มแบ่งออกเป็นตอนๆ ตามการแบ่งละเอียดจากประเภทใหญ่เป็นหมวดย่อยๆ เหมือนดังที่สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ไททรงอธิบายไว้ในตำนานหอพระสมุดฯ ว่า ในบรรดาหนังสือทั้ง ๓ ประเภทนี้ หมวดโบราณคดีแบ่งเป็น พงศาวดาร ตำนาน ประวัติ จดหมายเหตุ หมวดวรรณคดีแบ่งเป็น กลอนเทศน์ บทละคร กลอนอาณ กลอนสวด กลอนรอง ฉันทโคลง ลิลิต ส่วนหมวดตำราแบ่งเป็น ภูมิศาสตร์ พุทธศาสตร์ สัตวศาสตร์ เวชศาสตร์ อาณรรพศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นาฏศาสตร์ ชาติศาสตร์ ตำราพระราชพิธี ตำราเบ็ดเตล็ด โหราศาสตร์ คาราศาสตร์ เลขวิธี ธรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ ส่วนการลงรายการหนังสือในบัญชีก็ใช้ชื่อเรื่องและชื่อผู้แต่งเป็นหลัก ดังตัวอย่าง

๕๘

สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ เรื่องเดียวกัน หน้า

๕๓ ๕๔

ไทย สนใจมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อกลับไปปฏิบัติงานในห้องสมุด บรรณารักษ์หลายคนได้พบว่า ในการทำบัตรรายการหนังสือนั้น สำหรับหนังสือภาษาต่างประเทศก็พอจะทำได้บ้างแล้ว โดยอาศัยกฎเกณฑ์จากตำราภาษาต่างประเทศที่ใช้กันเป็นหลักสากล เช่น "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries" และ "Library of Congress Rules for Descriptive Cataloging" แต่ในการทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยนั้นต้องประสบปัญหาต่างๆหลายประการ เช่น หนังสือบางเล่มไม่มีหน้าปกใน (Title Page) การลงข้อความในบัตรรายการจึงไม่ทราบว่าจะใช้ข้อความจากหน้าใดเป็นหลัก ยิ่งกว่านั้นการลงรายการชื่อผู้แต่งที่เป็นคนไทยก็ยังไม่มีความหลักเกณฑ์อย่างละเอียดไว้ และชื่อของคนไทยก็มีแตกต่างกันหลายประเภท เช่น คนธรรมดาสามัญ เจ้านาย ผู้มีบรรดาศักดิ์ พระสงฆ์ ฯลฯ เป็นต้น ยากที่ห้องสมุดจะกำหนดหลักเกณฑ์ให้แน่นอนลงไปได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการ เกี่ยวกับการลงรายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ ห้องสมุดแต่ละแห่งก็มักจะกำหนดหลักเกณฑ์เอาเองตามแต่จะเห็นสมควร โดยเฉพาะที่ห้องสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นห้องสมุดใหญ่มีหนังสือไทยเป็นจำนวนมาก รองศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันธ์วงศ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ สำหรับใช้กับหนังสือเหล่านั้น เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้หนังสือ โดยใช้หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการภาษาต่าง-

๒๘
Chulalongkorn University, Faculty of Arts, Department of Library Science, Dr. Frances Lander Spain : Founder of Modern Library Service in Thailand, by Suthilak Ambhanwong. ("Library Science Papers, No. 1, August, 1965). Bangkok: 1965.

ประเทศเป็นแนวทาง แต่ก็มีหลักเกณฑ์บางประการที่ไม่สามารถจะอาศัยหลักของ
 ต่างประเทศได้ จำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นเอง โดยพิจารณาถึง
 ความเหมาะสมและความสะดวกของผู้ใช้หนังสือประกอบด้วย ๖๐ กวญ เหตุที่การทำ
 บัตรรายการหนังสือภาษาไทยมีปัญหาเหมือนกัน เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นอนุปริญาใน พ.ศ. ๒๔๕๕ ๖๑ จึงได้กำหนดวิชา
 การทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือภาษาไทยไว้เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร และ
 รองศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ผู้สอนวิชานี้เป็นเริ่มแรกใครรวบรวม
 หลักเกณฑ์สำหรับบัตรรายการหนังสือภาษาไทยที่ใช้อยู่ในหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย แก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมเพื่อสอนนิสิตชั้นอนุปริญาบรรณารักษ
 ศาสตร์ คือหนังสือ " หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทย
 Cataloging Rules for Thai Books " ซึ่งสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย
 ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๐๑ พร้อมกับ " คู่มือการทำบัตรรายการ
 สำหรับหนังสือภาษาไทย Cataloging Manual for Thai Books ๖๒
 เล่มแรกเป็นแต่เพียงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย
 ส่วนการนำไปใช้ลงรายการในบัตรนั้นจะต้องดูตัวอย่างบัตรรายการชนิดต่าง ๆ
 จากเล่มหลังประกอบจึงจะได้ความอย่างบริบูรณ์ นอกจากจะใช้เป็นตำรา
 วิชาบรรณารักษศาสตร์สำหรับสอนนิสิตแล้ว สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย -
 ไทยก็ยังได้ใช้เป็นหลักในการอบรมบรรณารักษประเภทต่าง ๆ ของสมาคมอีก

๖๐ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับ
หนังสือภาษาไทย Cataloging Rules for Thai Books พระนคร
 สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย ๒๕๐๑ หน้า (ก) - (ข)

๖๑ Suthilak Ambhanwong, op. cit., p. 5.

๖๒ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ คู่มือการทำบัตรรายการสำหรับหนังสือ
ภาษาไทย Cataloging Manual for Thai Books พระนคร
 สมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย ๒๕๐๑

ควย แต่เนื่องจากการอบรมบรรณารักษ์ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยจัดขึ้นแต่ละครั้งมีเวลาจำกัด ผู้ที่มาอบรมไม่สามารถจะเรียนวิชาหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยได้อย่างละเอียดเหมือนนิสิต ผู้รวบรวมจึงได้จัดทำ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยและหัวเรื่อง (ฉบับย่อ)" ^{๒๓} ขึ้นอีก พิมพ์ครั้งแรกในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ และพิมพ์ครั้งที่สองแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อเดือนตุลาคม ปีเดียวกัน ^{๒๔} โดยคัดทอนรายละเอียดลงให้เหลือแต่ที่จำเป็น สำหรับการอบรมบรรณารักษ์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยจริง ๆ และห้องสมุดต่าง ๆ ก็ใช้ตำราดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นแนวทางในการทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยกันอย่างแพร่หลาย แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ยังไม่สมบูรณ์ ผู้เรียบเรียงจึงได้จัดทำ "หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตร" ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยนำเอาหลักเกณฑ์ของเดิมมาแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องกันกว่าตรวจสอบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จากตำราภาษาต่างประเทศมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับหนังสือภาษาไทย และยังได้รวบรวมบัตรรายการหนังสือภาษาไทยทุกชนิดประมาณ ๒๐๐ บัตร มาใช้ประกอบเป็นตัวอย่างของหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอีก จัดว่าเป็นตำราวิชาการทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยเล่มใหม่ที่สุด และละเอียดสมบูรณ์ที่สุด สำหรับนักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์

^{๒๓} สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทยและหัวเรื่อง (ฉบับย่อ). พระนคร. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๐๖.

^{๒๔} สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทยและหัวเรื่อง (ฉบับย่อ). พิมพ์ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติม. พระนคร, สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๐๖.

และบรรณารักษะห้องสมุดต่าง ๆ ^{๖๕}

บรรณารักษะไทยอีกผู้หนึ่งที่ได้ทำการค้นคว้าเรื่องหลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทย คือ นางสาวเปรอสิริ เภกะนันท์ ได้เขียนวิทยานิพนธ์ชั้นมหาบัณฑิต เรื่อง "A Proposal for a Cataloging Handbook for Thai Publications" และ Catholic University of America ใ้รับวิทยานิพนธ์นี้ใน ค.ศ. ๑๙๕๘ (พ.ศ. ๒๕๐๑) ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ได้อธิบายไว้ในบทนำว่า ใช้หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการใน "A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries" และ "Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress" เป็นแนวทางในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งเป็นสามตอน คือ บทที่หนึ่งกล่าวถึงการเทียบตัวอักษรไทยเป็นโรมันตามแบบของราชบัณฑิตยสถานซึ่งหอสมุดรัฐสภาอเมริกันใช้เป็นหลักในการทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย (Thai Transliteration) บทที่สองเป็นการอธิบายเกี่ยวกับชื่อคนไทย เช่น ชื่อตัว ชื่อสกุล ฉายานาม สมณศักดิ์ บรรดาศักดิ์ และราชศักดิ์ ส่วนบทที่สามเป็นการบรรยายเกี่ยวกับการลงรายการทางบรรณานุกรม (Bibliographical Description) ของสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาไทย ^{๖๖} หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทยฉบับนี้เหมาะ

^{๖๕} สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์. หลักเกณฑ์การทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยฉบับสมบูรณ์และตัวอย่างบัตร. พระนคร, แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘

^{๖๖} Proesiri Bhekanandhana, "A Proposal for a Cataloging Handbook for Thai Publications" (unpublished Master's dissertation, Graduate School of Arts and Science, Catholic University of America, 1958).

สำหรับห้องสมุดในต่างประเทศที่มีหนังสือไทยน้อยกว่าห้องสมุดในประเทศไทย ซึ่งต้องการหลีกเลี่ยงการทำบัตรรายการอย่างละเอียด เพื่อเสนอหนังสือไทยที่มีอยู่มากมายแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ตัวอย่าง เช่น หลีกเลี่ยงการลงรายการสำหรับวรรณกรรมคลาสสิก (Anonymous Classics) ซึ่งวิทยานิพนธ์เรื่องนี้กำหนดไว้ เฉพาะพระราชพงศาวดารอย่างเดียว อีกทั้งการลงชื่อผู้แต่งก็กำหนดให้ลงนามสกุลก่อนชื่อตัว ซึ่งคนไทยไม่นิยมใช้ และห้องสมุดในต่างประเทศก็ใช้ต่าง ๆ กันไป เพราะหอสมุดรัฐสภาอเมริกันยังไม่ได้กำหนดหลีกเลี่ยงการลงชื่อผู้แต่งที่เป็นคนไทยขึ้น มีแต่การเทียบอักษรไทยเป็นโรมัน^{๒๗} เท่านั้น ห้องสมุดบางแห่ง เช่นห้องสมุดของมหาวิทยาลัยคอร์เนล ได้รวบรวมบัตรรายการหนังสือภาษาไทยที่มีอยู่ในห้องสมุดตีพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มชื่อ "Catalogue of Thai Language Holding in the Cornell Universities through 1964" และปรากฏว่าในบัตรรายการหนังสือภาษาไทยเหล่านั้นล้วนแต่ลงชื่อผู้แต่งก่อนชื่อสกุลตามความนิยมของคนไทยด้วย เช่นเดียวกัน^{๒๘}

^{๒๗}

"Thai Transliteration," Cataloging Service

XLV (April 1958).

^{๒๘}

Frances A. Bernath (comp.) Catalogue of Thai Language Holding in the Cornell University Libraries Through 1964 ("Data Paper Number 54;" Ithaca, New York: Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University, 1964), p. IV.

ความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการ

หนังสือแนะนำการใช้ห้องสมุดต่าง ๆ มักจะกล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า

เป็นเครื่องช่วยให้อ่านได้ใช้วัสดุทั้งหมดสำหรับการค้นคว้าในห้องสมุดโดย

๑. ชื่อกว่าหนังสือทุกเล่มในห้องสมุดอยู่ตรงไหนโดยให้สัญลักษณ์บอกที่เก็บหรือเลขเรียกหนังสือเอาไว้

๒. รวบรวมรายชื่อหนังสือไว้อย่างเป็นระเบียบในที่แห่งเดียวกันตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง หรือชื่อวิชา โดยไม่คำนึงว่าหนังสือเหล่านั้นจะอยู่ในที่ใดบ้างในห้องสมุด

๓. ช่วยให้คนหาวัสดุเพื่อการค้นคว้าในห้องสมุดได้หลายทางโดยการลงชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ชื่อวิชา ชื่อผู้แต่งรวม ชื่อผู้แปล หรือผู้เขียนภาพประกอบ ถ้ามีอยู่ควยอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีบ่อยครั้งที่ลงชื่อผู้แต่งเอาไว้ ถ้าหนังสือเหล่านั้นรวมอยู่ในชุดใดชุดหนึ่ง ^{๖๔}

กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการรวมไปอย่างกว้าง ๆ เช่นนี้มีอยู่มากด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดตามหลักวิชาบรรณารักษศาสตร์แล้ว จะสรุปใจความได้เป็นสองข้อใหญ่ตามลักษณะความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการซึ่งมีผู้ใช้ ๒ กลุ่ม คือ ผู้ใช้ห้องสมุดโดยทั่วไปที่พิมพ์ค้นคว้าต่าง ๆ กันประเภทหนึ่ง กับบรรณารักษ์ผู้ทำงานด้านบริการ (Readers' Services) เช่น บริการตอบคำถาม บริการจ่าย -

รับหนังสือ ซึ่งมีพื้นฐานทางวิชาบรรณารักษศาสตร์เท่าเทียมกันอีกประการ
หนึ่ง ^{๓๐}

สำหรับผู้ใช้ห้องสมุดโดยทั่วไป บัตรรายการมีความสำคัญและประ-
โยชน์ในตำแหน่งที่เป็นกรณี (Index) ^{๓๑} สำหรับค้นหาหนังสือในห้องสมุด
ซึ่งบางทีก็เรียกกันต่าง ๆ ไปว่า เป็นบัญชีสำหรับค้นหาหนังสือ (Finding
List) ^{๓๒} เป็นวิธีการสำหรับแจ้งให้ทราบที่เก็บหนังสือ (Location
Device) ^{๓๓} หรือเป็นกุญแจของห้องสมุด (Key to the Library) ^{๓๔} ก็
มีส่วนสำหรับบรรณารักษบัตรรายการก็คือ บรรณานุกรมของหนังสือทุกเล่ม

^{๓๐} Fernando Penalzoa, "The Card Catalog : a Failure in Communication," College and Research Libraries, XVII (November, 1956), p. 483.

^{๓๑} Margaret G. Cook, The New Library Key (New York, H.W. Wilson, 1956), Pp. 2-3.

^{๓๒} Gilbert E. Govan, "The Card Catalog Attempts Too Much" Library Journal, LXXI (October, 1946), p. 1293.

^{๓๓} Charles C. Higgins, "Reference Work and Recodification" Journal of Cataloging and Classification, XI (October, 1955), p. 7.

^{๓๔} Raynard C. Swank, "Cataloging Cost Factors," Library Quarterly, XXVI (October, 1956), p. 303

ที่มีอยู่ในห้องสมุด^{๗๕} เพราะข้อมูลทางบรรณานุกรม (Bibliographical Data) ที่ลงไว้ในบัตรรายการนั้น มีคุณค่าสำหรับบรรณารักษ์ผู้ทำงานใน
งานบริการดังกล่าวแล้ว นำไปใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตอบคำถาม
(Reference Tool) และบริการจ่ายรับหนังสือได้^{๗๖}

ความสำคัญและประโยชน์ของบัตรเรียกชื่อสถานที่เป็นกรณี
สำหรับค้นหาหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดนั้น จะเห็นได้ชัดจากจุดประสงค์ของ
การทำบัตรรายการซึ่ง มาร์กาเร็ต แมนน์ (Margaret Mann) ได้
กล่าวไว้ในหนังสือ " Introduction to Cataloging and the
Classification of Books " ว่า " จุดประสงค์ของการทำบัตร =
รายการ ก็คือจัดหนังสือในห้องสมุดให้เป็นระเบียบเพื่อให้ทราบว่าแต่ละ
เล่มอยู่ที่ไหน และให้ชี้ในงานด้านการตอบคำถามและบริการจ่ายรับ
หนังสือได้ " ^{๗๗}

หรือที่ มาร์กาเร็ต จี คูก (Margaret G. Cook) กล่าวไว้ใน
หนังสือชื่อ " The New Library Key " ว่า

^{๗๕} Pierce Butler, "The Bibliographical Function of the Library," Journal of Cataloging and Classification, IX (March, 1953), p.7.

^{๗๖} Higgins, op. cit., p.183.

^{๗๗} Margaret Mann, Introduction to Cataloging and the Classification of Books (2d ed.; Chicago: American Library Association, 1943), p.4.

หนังสือที่จัดพิมพ์อย่างถูกต้องตามระเบียบแบบแผนจะไม่มีแต่สารบัญ
เป็นเครื่องแสดงให้เห็นการจัดลำดับเรื่องราวแต่ละบทเท่านั้น แต่จะ
ต้องมีครรชนีเรียงตามลำดับอักษรอย่างละเอียดเพื่อช่วยให้ผู้อ่านค้นหา
เรื่องราวเฉพาะแต่ละตอนลงไปด้วย หอสมุดที่มีการจัดทำเนื้องาน
อย่างถี่ถ้วนเช่นเดียวกันจะไม่ใช้แต่ระบบการจัดหมู่หนังสือที่เหมาะสมกับ
งานเท่านั้น หากจะต้องมีครรชนีอย่างละเอียดบอกให้ทราบถึงหนังสือ
ที่มีอยู่ในหอสมุดด้วย... ครรชนีที่ใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดก็คือ บัตร
รายการ

อีกผู้หนึ่งที่กล่าวอุปมาอุปไมยไว้อย่างสวยงามวิหาวที่คมคายคือ เฟอเรนโด
เปญาโลซา (Fernando Penaloza) ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ใน
University of Southern California โดยกล่าววา

ถ้าเราจะถือว่าหอสมุดเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัย หรือเป็นศูนย์กลาง
สำหรับศึกษาหาความรู้ของชุมชนแล้ว ก็อาจจะถือว่าบัตรรายการเป็น
หัวใจ หรือยิ่งกว่านั้น เป็นสมองของหอสมุดก็ได้ เป็นสมองอันมีสมา
สร้างสมขึ้นมาด้วยการใช้กำลังปัญญาคิดต่อกันมาหลายชั่วคนของบรรณา
รักษ์แผนกทำบัตรรายการนับจำนวนหมื่น... หรือเมื่อเอาความคิดใน
วิธีการสื่อสารมวลชนมาเปรียบกับหน้าที่ของบัตรรายการ? บรรณารักษ
ผู้ทำบัตรรายการหรือแผนกบัตรรายการก็คือผู้ส่งข่าวสารอันสำคัญที่สุดควา
จะหาวิถีทาง ๆ ในหอสมุดได้อย่างไร ส่วนผู้ใช้บัตรรายการก็คือ
ผู้รับ ผู้อ่าน ผู้ดู ผู้ฟัง ซึ่งพยายามที่จะเข้าใจข่าวสารที่ส่งออกมา

๓๘

Cook, op. cit., Pp. 2 - 3.

๓๙

Penaloza, op. cit., p. 183.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจการห้องสมุดจะให้ประโยชน์ได้ตรงตามจุดประสงค์ ก็ต้องมีเครื่องแนะนำให้ผู้ช้รู้จักหนังสือในห้องสมุด คือ บัตรรายการ สำหรับ นักศึกษาบัตรรายการจะช่วยประหยัดเวลาและแรงงานสำหรับการค้นคว้าวิชาการที่มีอยู่มากมายในห้องสมุดไปไ้มาก ส่วนสำหรับบุคคลประเภทอื่นก็ใช้บัตรรายการ เป็นเข็มทิศหรือแผนที่ไปหาหนังสือได้เองโดยไม่ต้องพึ่งใคร

สำหรับความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการในข้อที่สอง คือ ความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการในคานที่ เป็นบรรณานุกรมของหนังสือทุกเล่มที่มีอยู่ในห้องสมุดนั้น มีแกลงอยู่ใน " Studies of Descriptive Catalog " ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันว่า

หน้าที่โดยทั่วไปของบัตรรายการคือ

๑. เพื่อบรรยายลักษณะสำคัญของหนังสือในการ
 - ก. ช้ให้เห็นความแตกต่างของหนังสือเรื่องนั้นจากหนังสือเรื่องอื่นและฉบับที่พิมพ์ครั้งอื่น ๆ
 - ข. ช้ให้เห็นลักษณะของเนื้อเรื่อง ขอบเขต และความเกี่ยวข้องกับคานบรรณานุกรม
๒. เพื่อเสนอขอมูลในการลงรายการที่จะช่วยให้
 - ก. เขากันได้เหมาะสมกับการลงรายการของหนังสือเรื่องอื่น ๆ และฉบับที่พิมพ์ครั้งอื่นที่มีอยู่ในบัตรรายการ

Louis Shores, Origins of the American College Library, 1638-1800 (New York: Barnes & Noble, 1935), p. 169 quoted in Jim Raaz, The Printed Book Catalogue in American Libraries : 1723 - 1900 (ACRL Monograph, No.3; Chicago: American Library Association, 1964), p.22.

๘๑
ข. ตอบสนองความสนใจของผู้อ่านส่วนใหญ่ได้อย่างดีที่สุด

Pierce Butler ไค้กล่าวไว้ว่า

ความสำคัญในค่านับรณานุกรมนั้น จะเห็นได้ชัดเจนจากคำจำกัดความว่าห้องสมุดคือสถานที่รวบรวมหนังสือที่ใดมีการคัดเลือกและจัดไว้ให้ใช้โดยพิจารณาถึง เนื้อหาของ เรื่องและความต้องการของผู้ใช้เป็นสำคัญ ทั้งการเลือกและการจัดก็คือวิธีการทางบรรณานุกรม... เป็นวิธีการอย่างมีแบบแผนซึ่งมนุษย์ที่เจริญแล้วใช้เป็นแนวทางในโลกหนังสือที่ตนเองได้สร้างสรรค์ขึ้น บัตรรายการก็คือบรรณานุกรมของหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดแต่ละแห่ง เพราะหลักการทำบัตรรายการนั้นจะต้องอนุโลมตามหลักของบรรณานุกรมด้วย ๘๒

ข้อความที่จะสรุปเรื่องความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการทั้งสองประการตามที่ไค้กล่าวมาแล้วไค้ดีที่สุด คือข้อความที่ R.C. Swank เขียนไว้ว่า

๘๑
U.S. Library of Congress. Studies of Descriptive Cataloging; a Report to the Librarian of Congress by the Director of the Processing Department(Washington, D.C.; Government Printing Office: 1946), Pp.25-26.

๘๒
Butler, op.cit., Pp.4-7.

ข้าพเจ้าเห็นว่านอกจากวัสดุเพื่อการค้นคว้าในห้องสมุดจะเพิ่มขึ้นแล้ว ปรากฏการณ์ที่เด่นของศตวรรษที่ล่วงไป ก็คือความเฉลียวฉลาดของบรรณารักษ์ในการนำวัสดุเพื่อการค้นคว้าเหล่านั้นให้ถึงผู้อ่านโดยการจัดให้ใช้ บัตรรายการจึงเป็นหลักชัยของการจัดห้องสมุดสมัยใหม่ เป็นกุญแจของบริการห้องสมุดทุกประเภท เป็นงานอาชีพที่เด่นที่สุดในบรรดางานของห้องสมุดทั้งหมด และเป็นงานที่จะขาดไปไม่ได้เลยควย บริการจ่ายรับหนังสือ บริการตอบคำถาม และแม้แต่การส่งชื่อหนังสือก็จะดำเนินไปไม่ได้ถ้าขาดบัตรรายการ บัตรรายการจึงเป็นเครื่องผูกพันสำหรับยึกส่วนต่าง ๆ ที่กระจายกันออกไปของห้องสมุดอันใหญ่โตไวควยกัน

ส่วนบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทย นอกจากจะมีความสำคัญและประโยชน์แก่บรรณารักษ์กับผู้ใช้ห้องสมุดตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ยังเป็นส่วนประกอบขอความในตอตนันที่ว่า บัตรรายการมักมีพัฒนาการควบคู่ไปกับการพิมพ์หนังสือได้เป็นอย่างดีควย สิ่งที่เด่นของบัตรรายการสำหรับหนังสือภาษาไทยคือรายการหมายเหตุ (Notes) นอกจากจะบันทึกข้อความพิเศษ เช่นภาคผนวก คำนำที่มีค่า บรรณานุกรม อภิธาน หรือรายการพิเศษอื่น ๆ ที่มีค่าควรแก่การบันทึกไว้ ยิ่งได้บันทึกหลักฐานและโอกาสในการจัดพิมพ์ไวควย เช่น

๘๓

Swank, op.cit., p.303.

๘๔

Olive Swain, (comp.), Notes Used on Catalog Cards: a List of Examples (2d.ed.; Chicago: American Library Association, 1963), p.III.

ก้าวแรก
 ของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย
 บริษัทไทยพาณิชย์จำกัด
 พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ
 หลวงบุญมาดพชาติชัย

 วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๘
 ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

หน้า
ปกใน

ที่เป็นเช่นนี้เพราะในประวัติการพิมพ์และกิจการห้องสมุดของไทยมีเรื่องการพิมพ์หนังสือแจกเพื่อการกุศลเป็นเรื่องสำคัญ แจกทั้งในงานมงคลและงานศพ ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่แจกเฉพาะงานศพ แต่ก็ยังมีแจกในงานมงคล เช่นทำบุญวันเกิดหรืองานกุศลบาง เป็นวิธีการเผยแพร่หนังสือที่มีประโยชน์

ขจร สุขพานิช ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย
 พระนคร โรงพิมพ์ไทยพาณิชย์ ๒๕๐๘

ซึ่งเริ่มทำตั้งแต่ครั้งหอพุทธศาสนสังคหะในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อใดคั้งหอสมุดสำหรับพระนครและหอสมุดแห่งชาติต่อมาทางราชการก็เป็นฐะ เลือกลงหนังสือที่เป็นแกนสารในด้านวิชาความรู้ เพราะ

ความมุ่งหมายของหอพระสมุด ไม่ใช่แต่จะเพียรหาหนังสือให้ครบทุกเรื่องเท่านั้น ความประสงค์ก็มีอีกอย่างหนึ่งที่จะให้หนังสือทุก ๆ เรื่องบรรดามีในหอพระสมุดฯ เป็นฉบับที่ถูกคองอย่างดีที่สุดที่จะเป็นได้ บรรดาหนังสือที่หอพระสมุดฯ จะพิมพ์ให้ปรากฏแก่มหาชน ก็จะมีพิมพ์แต่ฉบับที่ถูกคอง ฤๅดีที่สุด ประโยชน์ที่หอพระสมุดสำหรับพระนคร จะให้แก่บ้านเมืองใดไม่ใช่แต่รวมหนังสือเก็บไว้เป็นสมบัติของบ้านเมืองอย่างเดียว ถ้าหากสามารถจะตรวจสอบหนังสืออันเป็นเหตุให้เกิดวิชาความรู้พิมพ์ให้แพร่หลายได้ ยังเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น เหมือนแจกจ่ายสมบัตินั้นไปให้ถึงมหาชนอีกชั้นหนึ่ง กรรมกรจึง เห็นเป็นข้อสำคัญมาแต่แรกคั้งหอพระสมุดสำหรับพระนคร ซึ่งหอพระสมุดฯ ควรจะเอาเป็นฐะในเรื่องพิมพ์หนังสือด้วย^{๘๖}

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมเด็จพระยวงดำรงราชานุภาพ ตำนานหอพระสมุด หอ-

มณเฑียรธรรม หอวิชาธรรม หอพุทธศาสนสังคหะ แลหอสมุดสำหรับ

พระนคร หนา ๑๘ - ๑๑๒

เนื้อเรื่องของหนังสือที่พิมพ์แจกเป็นการกุศลนี้ แต่เดิมพิมพ์เฉพาะหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนา หนังสือสวดมนต์ และชาดกต่าง ๆ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นประเภทวรรณคดี เช่น บทละคร บทกลอน วิชาการต่าง ๆ ที่ผู้ตายมีส่วนเกี่ยวข้องกับควย หรือเป็นงานและบทประพันธ์ของผู้ตายเองก็มี นอกจากนี้ยังมีนิยามใหม่ชีวประวัติและลำดับวงศ์สกุลของผู้ตายแทรกไว้ในตอนต้นควย ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การค้นคว้าในคานชีวประวัติ เพราะหนังสืออ้างอิงประเภทชีวประวัติ (Biographical Dictionaries) ภาษาไทยที่เป็นมาตรฐานยังมีน้อยมาก ดังนั้นนอกจากจะใช้บัตร์รายการสำหรับหนังสือภาษาไทยเป็นกรณีสำหรับค้นหาหนังสือในห้องสมุด และเป็นบรรณานุกรมของหนังสือภาษาไทยทั้งหมดที่มีอยู่ในห้องสมุดแล้ว รายการหมายเหตุในตอนท้ายยังเป็นแนวทางสำหรับคนควาเกี่ยวกับชีวประวัติและงานของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว กับลำดับวงศ์สกุลและประวัติในคานการพิมพ์ของไทย เป็นประโยชน์แก่นักเขียนในปัจจุบันบางคนก็รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับเกร็ดความรู้ทั่วไป และชีวประวัติบุคคลสำคัญ ใ้ผลิตหนังสือประเภทเหล่านี้ออกมาเป็นจำนวนมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย